ב"ה

גליונות לעיון בפרשת השבוע

ערוכים בידי נחמה ליבוביץ   שנה חמישית

וארא (תשי"ד)   פרק ו'; פסוק ג'

A. ג. וארא אל אברהם... באל שדי ושמי ה' לא נודעתי להם.

1. השוה פסוקנו לפסוקים בבראשית: ט"ו ז'; כ"ח י"ג
מה השאלה הגדולה המתעוררת מתוך השואה זו?

2. כיצד מישבים אותה המפרשים הבאים:
רש"י ד"ה באל שדי; ד"ה ושמי ה' לא נודעתי
ר' סעדיה מובא בראב"ע ד"ה וארא [illegible] מן ורב סעדיה עד ואין צורך
" ישועה " " " "

ר' יהודה הלוי כוזרי מאמר ב, ב: ואמרו "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי" רוצה לומר בדרך רכח והנצחון, וכמו שאמר (תהלים ק"ה י"ד) "לא הניח איש לעשקם ויוכח עליהם מלכים" ולא ברא להם מופת כאשר ברא למשה ועל כן אמר "ושמי ה' לא נודעתי להם", (רוצה לומר "ובשמי ה'", מפני שבי"ת של "באל שדי" חסרת לשניהם). ועשה עם משה וישראל מה שלא הניח ספק בנפשות שבורא העולם ברא את הדברים ההם בריאה חדשה מכוונת, כמו מכות מצרים וקריעת ים סוף והמן ועמוד הענן וזולתם; לא מפני שהם גדולים מאברהם יצחק ויעקב, אך מפני שהם רבים והיה הספק בלבבם, והאבות היו בתכלית האמונה וזכי הלבב, שאפילו לא היו פוגעים כל ימותם כי אם רעה, לא היתה אמונתם באלוקים נחלשת ולא היו צריכים אל כל זה.

רמב"ן ד"ה וידבר אלהים אל משה עד במתנבא ואינו יודע.
בדברי רמב"ן אלה נפלו טעויות דפוס בחומשים ויש לתקן על פי "כור הזהב":
"והם בכל היעודים שבתורה" (ולא: בכל אועדים)
"לא יוסיפו בו מעשיו דבר" (ולא: במעשיו)
"כי אלה מופתים שכנגד התולדות" (ולא: וכנגד)

3. הסבר בדברי הרמב"ן את המושג "נסים נסתרים";
" " " ההבדל בין "שדוד המזלות" ובין "שנוי התולדות"

4. במה מסייעים הפסוקים ירמיהו ט"ז כ"א; יחזקאל כ' ה-ט'; וגם תהילים ס' י"ז, להבנת פסוקנו?

ו' ג' וארא אל אברהם... באל שדי ושמי ה' לא נודעתי.
מהו הקשי הלשוני שבפסוקנו ואיך מישבים אותו המפרשים?
רש"י ד"ה ושמי ה' (ועיין גם כיצד הבין הרמב"ן את דברי רש"י)
הכוזרי ע' שאלה א'
ראב"ע ד"ה וארא החל מן "וככה דקדוקו" עד "אמר רב סעדיה"
רשב"ם ד"ה באל שדי.
העתק את פסוקנו בשנוי פסוק בהתאם לפירוש האחרון!

ו' ג' וארא אל אברהם... ושמי ה' לא נודעתי להם.
שמות רבה ו' ד' וארא אל אברהם: א"ל הקב"ה למשה: חבל על דאבדין ולא משתכחין (=ואין כמותם בנמצא). הרבה פעמים נגליתי לאברהם יצחק ויעקב באל שדי ולא הודעתי להם כי שמי ה', כשם שאמרתי לך ולא הרהרו אחר מדותי. אמרתי לאברהם (בראשית י"ג) "קום - התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה" - בקש לקבור שרה ולא מצא עד שקנה בדמים - ולא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליצחק (בר' כ"ו) "גור בארץ הזאת... כי לך ולזרעך אתן את כל הארצות האלה". בקש לשתות מים ולא מצא, אלא "ויריבו רועי גרר עם רועי יצחק", ולא הרהר אחר מדותי. אמרתי ליעקב (בר' כ"ח). הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך" בקש מקום לנטות אהלו ולא מצא עד שקנה במאה קשיטה - ולא הרהר אחר מדותי; ולא שאלני מה שמי, כשם ששאלת אתה. ואתה תחילת שליחותי אמרת לי, "מה שמו" ולבסוף אמרת (שמות ה: כ"ג) "ומאז באתי לדבר בשמך הרע לעם הזה".

ר' יהודה הלוי הכוזרי ע' שאלה א'
ראב"ע ג' ד"ה וארא קרוב לסוף דבריו החל מן "והנה האבות לא הגיעה מעלתם."

א (ועיין גם רמב"ם מורה נבוכים מאמר ב' פרק ל"ה).
רמב"ן כמו בשאלה א'

מהי דרגת האבות בהשואה לדרגת משה רבנו לפי הדעות הנ"ל?

עצה טובה לקוראי גרמנית: קראו למפרקנו
B.Jacob: Mose am Dornbusch.
Monatschr. f. Gesch. u. Wissensch. d. Judentums 1922, S. 180-200.